

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Bolivia, Kazachstan en Nieuw-Zeeland

1 maximumscore 2

Juiste verschillen zijn:

- Het aandeel jongeren is in Nieuw-Zeeland kleiner (dan in Bolivia).
- Het aandeel ouderen is in Nieuw-Zeeland groter (dan in Bolivia).
- De bevolking van Nieuw-Zeeland is gemiddeld ouder (dan die van Bolivia).

per juist verschil

1

Opmerking

Voor een antwoord dat noemt dat het bevolkingsdiagram van Nieuw-Zeeland een ui-/urn-vorm heeft en dat van Bolivia een piramidevorm, 1 scorepunt toekennen.

2 maximumscore 2

- zuigelingensterfte en levensverwachting

1

Opmerkingen

- *Alleen als twee antwoorden juist zijn, 1 scorepunt toekennen.*
- *Voor een antwoord dat sterftecijfer noemt, dient geen scorepunt te worden toegekend.*

- De VN-index over levensomstandigheden geeft een beter beeld van de levensomstandigheden omdat naast demografische ook andere (economische en sociaal-culturele) indicatoren worden meegewogen / deze indicator een samengestelde indicator is / in deze indicator meer dingen meegewogen worden

1

3 maximumscore 2

- a Nieuw-Zeeland
- b Bolivia
- c Kazachstan

indien drie antwoorden juist

2

indien twee of één antwoord(en) juist

1

indien geen antwoord juist

0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

	koloniaal moederland	type kolonie
Nieuw-Zeeland	Het Verenigd Koninkrijk	vestigingskolonie
Bolivia	Spanje	exploitatiekolonie

indien vier antwoorden juist	2
indien drie of twee antwoorden juist	1
indien minder dan twee antwoorden juist	0

5 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat het economisch zwaartepunt van de wereldhandel verschuift richting Azië / de Pacific Rim (en Nieuw-Zeeland ligt relatief gunstig ten opzichte van dat gebied).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 – Vanille uit Madagaskar

- 6 maximumscore 2**
- 245D 1
 - Madagaskar is een voormalige kolonie van Frankrijk 1
- 7 maximumscore 1**
- Alleen aan de oostkust van Madagaskar komt een tropisch regenwoudklimaat voor / komen tropische regenwouden voor / valt genoeg neerslag voor de verbouw van vanillebonen.
- 8 maximumscore 2**
- De economie (in het oosten) van Madagaskar stortte in / er ontstond een economische crisis 1
 - Afhankelijkheid van de export van één of enkele grondstoffen/producten / Een eenzijdige economie is typerend voor veel periferielanden 1
- 9 maximumscore 3**
- De juiste manieren zijn:
- De boeren kunnen dan waardevollere vanillestokjes verkopen in plaats van goedkope vanillebonen / meer geld krijgen voor hun product 1
 - De boeren kunnen dan beter inspelen op de mondiale prijs van vanille (omdat de vanillestokjes in tegenstelling tot de vanillebonen niet direct verkocht hoeven te worden) 1
- Dit is op korte termijn niet waarschijnlijk
- omdat de boeren het geld / de kennis niet hebben om de vanillebonen te verwerken tot vanillestokjes / omdat de boeren afhankelijk zijn van de opkopers / omdat de boeren geen contacten hebben met de verwerkers/exporteurs 1

Aarde

Opgave 3 – De Himalaya

- 10 maximumscore 2**
- Uit de beschrijving moet blijken dat
- twee (continentale) platen tegen elkaar botsen 1
 - waarbij de gesteentelagen omhoog worden geduwd / worden geplooid tot een gebergte 1

Vraag	Antwoord	Scores
11	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit de beschrijving moet blijken dat</p> <ul style="list-style-type: none"> • de oceanische korst die zich miljoenen jaren geleden tussen Azië en India bevond door subductie is verdwenen • waarbij omhooggerichte magmastromen ontstonden (met de vorming van vulkanische gesteenten tot gevolg) 	1 1
12	<p>maximumscore 2</p> <p>Bangladesh India Pakistan</p> <p>indien drie landen juist indien twee landen juist indien minder dan twee landen juist</p>	2 1 0
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit de beschrijving moet blijken dat</p> <ul style="list-style-type: none"> • vochtige lucht van zee (tijdens de zuidwestmoesson) aan de zuidzijde van het gebergte gedwongen wordt te stijgen (waardoor condensatie en neerslag ontstaan) • het gebied ten noorden van de Himalaya door het gebergte afgeschermd wordt van de invloed van vochtige lucht van de Indische Oceaan / aan de noordzijde van het gebergte (tijdens de zuidwestmoesson) de lucht daalt (waardoor de lucht warmer wordt en meer waterdamp kan bevatten) 	1 1

Opgave 4 – Landschappen in Ierland

14	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • basalt • kaartblad 76 	1 1
15	<p>maximumscore 1</p> <p>erosie door ijs / glaciale erosie</p>	
16	<p>maximumscore 1</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat (zuur) regenwater de kalksteen heeft opgelost / dat er chemische verwerking van de kalksteen plaatsvond.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
17	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit de beschrijving moet blijken dat</p> <ul style="list-style-type: none"> de stenen pilaar eerst deel uitmaakte van de kliffen door erosie/golfwerking grote stukken van de kliffen afgeslagen zijn (waardoor van het oude front van de kliffen nu alleen de pilaar nog overeind staat) 	1 1
18	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Ierland: gematigde zone; Labrador: polaire zone <p><i>Opmerking</i> <i>Alleen wanneer beide landschapszones juist zijn, 1 scorepunt toekennen.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ierland staat onder invloed van een warme zeestroom, terwijl Labrador onder invloed staat van een koude zeestroom 	1 1

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 5 – Regenklimaten en wateroverlast

19	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> het maritiem klimaat / gematigd klimaat / C(f)-klimaat de hoge ligging / de ligging in de bergen 	1 1
20	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> Tropisch regenwoudklimaat/Af-klimaat: dicht bij de evenaar treden het hele jaar stijgingsregens op / de delen van Indonesië met dit klimaat staan het hele jaar onder invloed van de ITCZ / lagedrukgebieden Savanneklimaat/As-klimaat/Aw-klimaat: de delen van Indonesië met dit klimaat staan een deel van het jaar onder invloed van de ITCZ / lagedrukgebieden en een deel van het jaar onder invloed van hogedrukgebieden / afluende winden (afkomstig uit Australië) 	1 1
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit de uitleg moet blijken dat</p> <ul style="list-style-type: none"> voor de aanleg van plantages op deze eilanden de laatste decennia veel ontbossing plaatsvindt (oorzaak) waardoor bodemdeeltjes niet meer worden vastgehouden / met het regenwater wegspoelen naar rivieren (gevolg) 	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • De toename van de bevolking leidt tot het storten van afval in het kanalenstelsel dat daardoor verstopt raakt (zodat het water niet meer goed afgevoerd wordt / op sommige plaatsen de stad in stroomt) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Juiste manieren zijn: <ul style="list-style-type: none"> – Door het oppompen van drinkwater treedt bodemdaling op. – Door verstening van het oppervlak spoelt meer regenwater over het oppervlak af naar de stad. 	1

Opgave 6 – De secundaire sector in Indonesië

23	maximumscore 2	
	Uit de redenering moet blijken dat	
	<ul style="list-style-type: none"> • (door ontwikkelingen in de transporttechnologie) de relatieve afstanden afnemen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • zodat het aantrekkelijk werd voor buitenlandse bedrijven om de productie te verplaatsen naar (lagelonenlanden als) Indonesië 	1
24	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Uit het antwoord moet blijken dat exportgerichte industrie zich vooral zal vestigen in het economisch centrum / in Java / in Jakarta en omgeving (zodat het verschil tussen centrum en periferie in Indonesië toeneemt) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • het transmigratiebeleid 	1
25	maximumscore 3	
	<ul style="list-style-type: none"> • de aanleg van nieuwe infrastructuur 	1
	Juiste antwoorden zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Investeren in gezinsplanning is minder noodzakelijk omdat het geboortecijfer van Indonesië al sterk gedaald is / omdat Indonesië al een gunstige leeftijdsopbouw heeft om tot economische groei te komen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Investeren in het aantrekken van bedrijven die zich richten op exportlandbouw is minder noodzakelijk omdat dit relatief weinig oplevert / omdat dit zonder stimulering ook wel gebeurt / omdat dit veel concurrentie zal ondervinden van andere landen met een op export van landbouwproducten gerichte economie 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Leefomgeving

Opgave 7 – Leefbaarheid in Parkstad Limburg

26 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat door het sluiten van de mijnen

- veel inwoners werkloos werden / minder geld te besteden hadden 1
- zodat allerlei voorzieningen verdwenen / zodat het
voorzieningenniveau afnam 1

27 maximumscore 1

Juiste verschillen zijn:

- Parkstad Limburg heeft een groter aandeel ouderen.
- Parkstad Limburg heeft een kleiner aandeel jongeren.
- De gemiddelde leeftijd van de bevolking in Parkstad Limburg is hoger.

28 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- door de bevolkingsafname relatief veel huizen/gebouwen leegstaan 1
- zodat er mogelijkheden bestaan om (delen van) wijken te slopen (en
de vrijgekomen ruimte in te richten als bijvoorbeeld een park) / zodat er
mogelijkheden zijn om voorzieningen te verplaatsen/clusteren (zodat
een meer levensvatbaar centrum kan ontstaan) 1

29 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- de overheid het beste kan investeren in het verhogen van het
opleidingsniveau van de bevolking 1
- omdat het gemiddelde opleidingsniveau in Parkstad Limburg laag is
(en dat voor aantrekken van creatieve industrie en hoogwaardige
dienstverlening veel hoogopgeleide inwoners nodig zijn) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 8 – Hoogwater in de IJssel

30 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat

- het debiet het hoogst is in de winter omdat dan het neerslagoverschot het grootst is / de verdamping het kleinst is 1
- het regiem van de IJssel is regelmatigier dan dat van de Maas omdat de IJssel water ontvangt uit een groter stroomgebied dan de Maas / de IJssel (als onderdeel van de Rijn) een gemengde rivier is en de Maas een regenrivier 1

31 maximumscore 2

Juiste antwoorden zijn:

- Ontbossing: regenwater werd hierdoor niet meer vastgehouden door de bomen/boomwortels (en stroomde sneller af naar de rivier).
- Verstening: regenwater kon hierdoor de bodem niet meer inzakken.
- Kanalisering: het water wordt hierdoor sneller verplaatst naar de benedenloop.
- Bedijking: het water kon hierdoor niet meer worden vastgehouden in gebieden die overstromden.

per juist antwoord

1

32 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat

- stroomopwaarts vooral maatregelen nodig zijn die moeten voorkomen dat (bij piekafvoer) het water heel snel naar de benedenloop stroomt / de bergingscapaciteit van het winterbed vergroten 1
- stroomafwaarts vooral maatregelen nodig zijn die eraan bijdragen dat het water (bij piekafvoer) zo snel mogelijk afgevoerd kan worden 1

33 maximumscore 2

- Het water uit de hoogwatergeul stroomt weer terug in de IJssel (waardoor het overstromingsrisico bij Zwolle vrijwel onveranderd is ten opzichte van de situatie zonder hoogwatergeul) 1
- Bij Zwolle is te weinig ruimte voor een hoogwatergeul (omdat de stad direct langs de rivier ligt) / Bij Zwolle zijn veel gevestigde belangen van stedelijke functies als wonen en werken 1

Bronvermeldingen

Opgave 1

bron 1 bron: www.youthpolicy.org

bron 2 bron: World Factbook

Opgave 2

bron 1 bron: <http://thesecretgardenslaboratory.blogspot.nl>, www.virginiadare.com en www.botaniewebsite.nl

bron 2 bron: www.crsprogramquality.org

Opgave 4

bron 1 bron: de Grote Bosatlas

bron 2a foto a: bron: <https://www.flickr.com/photos/alphageek/20005235>

foto b: bron: Serinde - Licensed under CC BY 2.5 via Creative Commons

foto c: bron: B.C.Tørrissen - Licensed under CC BY-SA 3.0 via Creative Commons

Opgave 5

bron 1 bron: <http://36.media.tumblr.com>

Opgave 6

bron 1 bron: Sources: www.un.org/esa en CIA World Factbook

Opgave 8

bron 1 vrij naar: www.ruimtevoorderivier.nl en vrij naar: <http://provincie.overijssel.nl>